

TÀI LIỆU CHUỖI CÀ PHÊ SÁNG PHI LỢI NHUẬN VỀ PHÁT TRIỂN CỘNG ĐỒNG

CÀ PHÊ SÁNG PHI LỢI NHUẬN 11/11 PHÁT TRIỂN CỘNG ĐỒNG VÀ HOẠT ĐỘNG TẠI TP.HCM

Sáng 11/11, 38 tham dự viên đã đến tham dự buổi Cà phê sáng Phi lợi nhuận tại Trung tâm LIN với chủ đề phát triển cộng đồng. Đây là buổi cà phê đầu tiên trong chuỗi hoạt động liên quan đến chủ đề này. Khách mời chia sẻ là ông Phạm Thanh Vân, chủ nhiệm chương trình Tình Thân, một tổ chức gần 20 năm hoạt động trong phát triển cộng đồng tại TP.HCM.

Bắt đầu với một ví dụ xây cầu ở nông thôn, ông Vân đã đưa ra 3 tình huống sau:

1. Nhà nước tiến hành xây cầu cho người dân với kinh phí từ tiền thuế địa phương nhằm giúp học sinh đi học và bà con giao thương đi lại.
2. Một việt kiều về nước biết được nhu cầu cần xây dựng một cái cầu tại địa phương, người việt kiều này đã tiến hành quyên góp và cùng bà con xây dựng chiếc cầu.
3. Một thầy giáo tại địa phương thấy được tình hình học sinh khó khăn trong việc đi học khi không có chiếc cầu tiện lợi. Thầy đã bàn bạc với cộng đồng, một người đã hiến đất của mình để xây cầu. Việc xây cầu được lên kế hoạch huy động từ địa phương, thầy giáo bàn thảo với hàng xóm gần nơi xây cầu... giải quyết các mâu thuẫn xảy ra cùng người dân và cuối cùng là họ cùng nhau xây dựng chiếc cầu.

Ông Vân đã hỏi người tham dự là trường hợp nào mới là phát triển cộng đồng. Nhiều câu trả lời được đưa ra nhằm vào trường hợp 2 và 3, tuy nhiên câu trả lời chính xác cho việc này là trường hợp 3.

Theo ông Vân, phát triển cộng đồng là một quá trình tổ chức – huấn luyện cho người dân trong cộng đồng ý thức được hoàn cảnh của họ. Liên kết những nguồn lực của người dân thành sức mạnh tổng thể để chính họ giải quyết những vấn đề của mình. Đây là phương pháp bao trùm và giải quyết tận gốc các vấn đề liên quan đến nghèo đói, lạc hậu, bệnh tật...

Với kinh nghiệm làm việc trong lãnh vực HIV/AIDS, ông Vân đã chia sẻ rất nhiều bài học cũng như ví dụ khi ông công tác phát triển cộng đồng tại khu vực nghèo thành thị ở Gò Vấp và Bình Thạnh. Đối tượng thụ hưởng của Tình Thân là người nghèo có liên quan đến hoạt động mại dâm và sử dụng ma túy. "Đây là những nhóm khó làm việc nhất" ông Vân chia sẻ.

"Khi làm việc về phát triển cộng đồng, người nhân viên xã hội cần được trang bị những kỹ năng điều phối, giải quyết vấn đề, giải quyết mâu thuẫn... đặc biệt họ chỉ đóng vai trò tác nhân thôi. Chính họ là chất xúc tác giúp người dân ngồi lại, thảo luận, tìm ra vấn đề của cộng đồng mình... và họ phải trao quyền lại cho người dân cộng đồng khi vấn đề đó được giải quyết và cộng đồng chính là người sẽ kiến tạo sự bền vững cho họ" - ông Vân chia sẻ thêm.

Chủ đề tìm hiểu Phát triển Cộng đồng sẽ được tiếp tục chia sẻ trong buổi Cà phê sáng Phi Lợi Nhuận tháng 12 với sự tham gia của các diễn giả khác cùng có kinh nghiệm về lĩnh vực này.

Chuỗi sự kiện Cà phê sáng tìm hiểu lĩnh vực Phát triển Cộng đồng được LIN tổ chức nhằm cung cấp cho người tham gia đa dạng góc nhìn từ chính thực tế của những cá nhân đang làm công tác phát triển cộng đồng tại TP.HCM.

CÀ PHÊ SÁNG PHI LỢI NHUẬN 30/12 SỰ THAM GIA CỦA ĐỐI TƯỢNG THỤ HƯỞNG

Đến hẹn lại lên Cà phê sáng Phi lợi nhuận hàng tháng do Trung tâm LIN điều phối vừa được diễn ra vào sáng 30/12/2015. Tiếp nối chủ đề buổi Cà phê sáng tháng trước, chủ đề lần này là "Sự tham gia của đối tượng thụ hưởng trong hoạt động phát triển cộng đồng".

Các khách mời chia sẻ lần này là chú Phạm Thanh Vân- Giám đốc Chương trình Tình Thân và chị Trương Nguyễn Bảo Trân – Phó Giám Đốc Trung tâm nghiên cứu tư vấn công tác xã hội và phát triển cộng đồng (SDRC).

Ở phần thứ nhất của buổi chia sẻ chú Phạm Thanh Vân đã chia sẻ về tầm quan trọng của việc tham gia từ đối tượng thụ hưởng trong hoạt động phát triển cộng đồng và thang đo sự tham gia của đối tượng thụ hưởng đối với các hoạt động cộng đồng. Là một người có rất nhiều năm kinh nghiệm và kiến thức sâu rộng với mảng cộng đồng nên cách tiếp cận của chú Vân cũng rất "cộng đồng" và giúp người nghe dễ hình dung hơn về cách khuyến khích đối tượng thụ hưởng tham gia cùng với dự án.

Thang đo sự tham gia của đối tượng thụ hưởng được chia làm 10 bậc, trong đó những bậc đầu tiên mang tính hướng dẫn để đối tượng thụ hưởng hiểu và dễ dàng làm theo, những bậc thang tiếp đó thể hiện sự tương tác, trao đổi bình đẳng giữa NPO và đối tượng thụ hưởng, và hai bậc thang cuối cùng thể hiện sự chuyển giao hoàn toàn cho đối tượng thụ hưởng để họ có thể thiết kế, vận hành và quản lý hoạt động, tất nhiên là có sự tư vấn, hỗ trợ từ phía NPO.

Đây là thang đo rất thú vị thể hiện mức độ đối tượng thụ hưởng tham gia vào dự án như thế nào, vì theo chú Vân mục tiêu lâu dài và mang tính bền vững của các dự án cộng đồng là làm sao khi dự án rời đi, cộng đồng người dân ở đó vẫn có thể tự vận hành và hoạt động mà không cần nhiều sự hỗ trợ từ dự án như trước đây.

Ở phần thứ hai, chị Trương Nguyễn Bảo Trân đã chia sẻ về một dự án của SDRC đã làm năm 2011 có sự tham gia của đối tượng thụ hưởng, đó là dự án về Tập huấn cho các nhân viên xã hội cấp cơ sở.

Trong dự án này SDRC đã khuyến khích sự tham gia của các nhân viên xã hội cấp cơ sở vào để cùng nhân viên dự án biên soạn Bộ tài liệu tập huấn. Vì hơn ai hết, các nhân viên xã hội cấp cơ sở sẽ là người sử dụng bộ tài liệu này nên họ cũng sẽ đưa ra những ý kiến rất xác thực và hữu ích về ngôn ngữ cũng như nội dung được biên soạn. Và kết quả là dự án rất thành công và nhận được nhiều sự ủng hộ từ các bên liên quan.

Chị Trân cũng rất đồng tình với chia sẻ của chú Vân ở phần một về tầm quan trọng của thang đo sự tham gia, và khuyến khích các dự án cộng đồng nên áp dụng thang đo này để có thể hiểu cộng đồng của mình hơn.

Kết thúc buổi NPO café cuối năm là một số câu hỏi về kinh nghiệm làm việc với đối tượng thụ hưởng từ người tham dự dành cho khách mời và một số chia sẻ từ các nhóm đang thực hiện và đẩy mạnh việc tham gia của đối tượng thụ hưởng.

CÀ PHÊ SÁNG PHI LỢI NHUẬN 31/3 TRÁCH NHIỆM VỚI ĐỐI TƯỢNG THỤ HƯỞNG

"Chúng ta có đủ kiên nhẫn để lắng nghe đối tác của mình?"

Đây là câu hỏi bà Nuala O'Brien, Trưởng phòng Phát Triển của Đại sứ quán Ireland tại Hà Nội, đưa ra trong buổi Cà phê sáng Phi lợi nhuận tháng 3 do Trung tâm LIN tổ chức vào ngày 31/03/2016 xoay quanh chủ đề thực hiện dự án phát triển cộng đồng của tổ chức PLN trong thực tế.

Trong buổi trò chuyện này, bà Nuala đưa ra kịch bản giải quyết vấn đề từ hai tổ chức khác nhau trong mục tiêu giảm bệnh truyền nhiễm cho cộng đồng 5000 người.

- Tổ chức A: thực hiện dự án theo cách thức chủ động liên lạc với chính quyền để xác định vấn đề của địa phương. Và tập trung xây dựng 500 nhà vệ sinh trong 6 tháng.
- Tổ chức B: chọn cách hỏi ý kiến người dân về nguyên nhân gây bệnh truyền nhiễm tại địa phương, thuyết phục người dân cùng tham gia góp sức xây dựng nhà vệ sinh và tập huấn cho người dân về cách giải quyết vấn đề. Cho đến khi nhóm I đã đạt được mục tiêu hoàn tất thì nhóm II chỉ vừa đạt được thỏa thuận cùng hợp tác giữa người dân và chính quyền địa phương.

Với sự gợi ý của bà Nuala O'Brien, người tham gia lần lượt so sánh tiến trình hoạt động của hai dự án và đặt mình vào ba vị trí sau để chia sẻ kinh nghiệm thực tế:

Chúng ta có đủ kiên nhẫn để lắng nghe người dân?

Nếu bạn là chính quyền địa phương, bạn có muốn làm việc với một tổ chức suốt ngày làm việc với cộng đồng, trong khi bạn là người đã hiểu rõ nhu cầu của địa phương. Ngược lại, A là tổ chức đã làm việc với chính quyền địa phương, giải thích rõ dự án như thế nào?

Ở đây, người nào thực sự có vấn đề cần phải giải quyết? Là người dân hay chính quyền địa phương? Trên thực tế có những nhà chính quyền địa phương bảo với chúng ta vấn đề của chúng ta là cái gì. Bạn cảm thấy thế nào nếu một ai đó nói cho bạn biết vấn đề của bạn là gì?

Ông Phạm Thanh Vân, đại diện Mạng lưới Tình thân cho biết: "Trong thực tế thì 2 vấn đề này phải đi song song, anh phải xác định đúng nhu cầu cộng đồng, lôi kéo cộng đồng ủng hộ mình, nhưng cũng phải tác động đến chính quyền để hỗ trợ mình."

Tuy nhiên, câu hỏi này đặt ra thử thách với ngay cả những người làm trong công tác phát triển cộng đồng là chúng ta có đủ kiên nhẫn để nói chuyện với người dân không? Nhất là trong hoàn cảnh sức ép về thời gian thực hiện dự án.

Bà Nuala O'Brien cho biết đây không chỉ là thử thách ở Việt Nam mà có rất nhiều trên toàn thế giới về quyền được nói lên nhu cầu của chúng ta. Ngay ở Ireland cũng có nhiều ví dụ công trình công cộng được xây ở những vị trí không phù hợp, rất nhiều ví dụ mà dự án của chính phủ không thành công vì không nói chuyện với người dân. Hiện nay cũng có những cuộc biểu tình trên đường phố ở Ireland vì chính quyền không có những biện pháp tốt trong dự án về nước công cộng. Điều này đến từ việc chính quyền làm dự án mà không tham vấn người dân.

Đó là góc độ của người làm dự án, nhưng nếu bạn là một thành viên trong cộng đồng, bạn sẽ thích tổ chức nào hơn? Tổ chức A chỉ mất có 4 tháng mà đã xây dựng xong 150 nhà vệ sinh. Trong khi tổ chức B chỉ mới đạt được thỏa thuận với người dân trong cùng khoảng thời gian đó.

Ban đầu người dân có thể vui, nhưng sau thời gian thì sẽ phát hiện ra tổ chức A chỉ làm dự án ở bề nổi và tổ chức B lại tập trung vào kết quả lâu dài. Với tổ chức A, người dân không cảm thấy mình có đóng vai trò gì trong dự án. Trong khi đó, tổ chức B có thể tham vấn với cộng đồng để tìm ra những mẫu thiết kế phù hợp và thực tế hơn, vận động nguồn lực từ địa phương.

Vấn đề ở đây là quy trình làm việc một cách chuyên nghiệp trong phát triển cộng đồng, làm sao cho mọi vấn đề đều có sự tham gia của người dân, đều phải có sự đồng thuận của người dân, đó là hướng phát triển bền vững.

Nếu chọn cách hỏi ý kiến người dân, bạn hãy thử quan sát tổ chức B. Tại sao họ lại nói chuyện với nhiều nhóm khác nhau: phụ nữ, nam giới, người già, người trẻ... một cách riêng biệt? Điều này rõ ràng lấy mất nhiều thời gian của họ.

Chúng ta cần tách ra thảo luận từng nhóm riêng vì mỗi nhóm có một nhu cầu khác nhau nhưng một số nhóm có thể không cảm thấy thoải mái khi bày tỏ chung với một số nhóm khác (VD: trẻ em không muốn nói khi có người lớn ở cạnh, phụ nữ không nói nhu cầu của mình trước đàn ông...).

Kinh nghiệm làm việc với chính quyền địa phương

Thực tế, các tổ chức phi lợi nhuận thường rất khó để thuyết phục chính quyền địa phương cùng hợp tác tham gia giải quyết vấn đề theo hướng bền vững.

Bạn sẽ làm gì nếu bạn là tổ chức B và chính quyền địa phương lại thích làm việc theo hướng của tổ chức A vì họ làm nhanh hơn, ra sản phẩm đúng thời hạn?

Chúng ta nên nhìn chính quyền địa phương là một bên tham gia trong dự án để hợp như là các nhóm cộng đồng (già trẻ trai gái), chúng ta cũng tôn trọng họ, ngồi lại với họ thì sẽ được tìm được sự đồng cảm hơn. Nếu ta chỉ tham vấn người dân thôi thì họ cũng không thoải mái, chính quyền cũng muốn được hỏi ý kiến, về mặt cảm xúc họ sẽ thấy thoải mái vui vẻ hơn.

Trong thực tế, rất nhiều trường hợp khi chính quyền địa phương thấy không có lợi ích gì trong dự án thì họ sẽ không ủng hộ. Điều chúng ta cần hiểu là chính quyền địa phương cũng có những mục tiêu chính trị, kinh tế. Vì vậy trước khi xây dựng dự án, có thể chúng ta tìm hiểu kế hoạch phát triển địa phương đó trong 5-10 năm tới và giới thiệu các giải pháp phù hợp. Điều này cũng tránh được sự chông chéo và gia tăng nguồn lực giải quyết vấn đề chung.

Quan điểm từ nhà tài trợ

Với tổ chức phi lợi nhuận thì uy tín và trách nhiệm với nhà tài trợ hay trách nhiệm với cộng đồng quan trọng hơn? Có khi nào để làm nhà tài trợ vui, mà mình quên đi việc phải minh bạch với người hưởng lợi không?

Theo quy tắc của phát triển cộng đồng, thì cần minh bạch với đối tượng hưởng lợi. Nhưng trong thực tế, một số đối tượng họ không cần quan tâm đến việc biết hay tham gia dự án. Trong khi đó, tổ chức PLN phải đối mặt với áp lực từ nhà tài trợ gần như hằng ngày. Và việc phải cân bằng giữa việc có trách nhiệm với nhà tài trợ mà vẫn đảm bảo người hưởng lợi có được lợi ích tốt nhất là điều stress nhất đối với người làm dự án.

Với đối tượng hưởng lợi, kết quả dự án chính là quyền lợi của họ, nên nếu mình không thuyết phục được họ tham gia vào dự án thì cần xem lại dự án của mình.

Đối với nhà tài trợ, có thể tạm chia thành hai nhóm: một là những nhà tài trợ chuyên nghiệp, họ hiểu tầm quan trọng của việc tham gia của cộng đồng vào dự án. Hai là những nhà tài trợ

chỉ muốn thấy kết quả ngay. Tùy vào mục tiêu dự án mà tổ chức PLN nên chọn nhóm nhà tài trợ phù hợp, tổ chức phải có những quy định và quy chế đối với nhà tài trợ.

Điều cần thiết là tổ chức PLN phải cung cấp các ví dụ cụ thể và giải thích để nhà tài trợ hiểu về sự hiệu quả của sự tham gia của người dân vào dự án. Điều này sẽ giúp nhà tài trợ thay đổi quan điểm chọn các dự án ngắn hạn, tức thời mà họ đang có. Trong một vài trường hợp, tổ chức đôi khi phải từ chối nhà tài trợ khi quan điểm tiếp cận vấn đề không phù hợp.

Từ góc nhìn của nhà tài trợ, ông Frédéric Ceuppens, Bí thư thứ nhất về Hợp tác phát triển của Đại sứ quán Bỉ cho biết ông đã từng bị hai tổ chức từ chối hợp tác vì quy trình báo cáo dự án của nguồn quỹ từ Bỉ mất quá nhiều thời gian.

"Họ muốn dùng thời gian đó để làm việc trực tiếp với cộng đồng hơn và với việc báo cáo. Vì hai tổ chức này hoạt động quá ấn tượng nên chúng tôi đã quyết định điều chỉnh quy trình báo cáo để được làm việc với họ. Nhà tài trợ không cần tổ chức tiêu tiền mà cần tổ chức làm dự án hiệu quả, mang lại quyền lợi thực sự cho người hưởng lợi", theo ông Frédéric Ceuppens.

Cũng là một nhà tài trợ, bà Nuala O'Brien bổ sung thêm: "Chúng tôi cũng có những áp lực phải báo cáo với cấp trên về số tiền tài trợ vào các dự án. Tuy nhiên, chúng tôi không cần một báo cáo đẹp mà cần biết số tiền mình tài trợ đã tạo ra những thay đổi cụ thể nào trong cộng đồng".

Power point chi tiết bài trình bày: Mời xem tại <http://bit.ly/SlideCafePLN310316>